

תפוצה: 25,000 עותקים
ברחבי הארץ

גליון שנה עשירית • אדר ב' תשפ"ד

המועדים כהלכתם

פסקי הלכות לימי הפורים

יו"ל ע"י בית המדרש הספרדי להלכה
בראשות הרה"ג רבי דוד אטדגי שליט"א

מלמדים הוראה לדורות

לע"נ משה אריאל בן אסתר ז"ל. ליטט ליעיזה בת חנינה ז"ל. אסתר בת חסיה ע"ה. דוד בן שמחה ז"ל. סולמון בן דינה ז"ל. שרה בת עליזה ע"ה. סוקור בן אליהו ז"ל. ורדה בת ג'דיה ע"ה. אשר בן גולי ז"ל. מרים בת אסתר ע"ה. ולהבדיל לרפואת בת שבע בת אסתר תחי' (ש"ע)

פורים שחל במוצאי שבת

א. אמירת צדקתך במנחה: אין אומרים 'צדקתך' במנחה של שבת כאשר חל פורים במוצאי שבת. (ש"ע סי' רצב ס"ב ובאחרונים שם).

ב. למעט באכילת סעודה שלישית: החכם עיניו בראשו שימעט באכילת סעודה שלישית ליתן מקום לסעודת ליל פורים, ויסדר שלחנו במוצאי שבת לסעודת ליל י"ד. (מחצית השקל סי' תרצה ס"ק א) ואף שסעודת פורים שעשאה בלילה לא יצא ידי חובתו. מכל מקום גם בלילה ישמח וירבה בסעודה. (כ"כ הב"ח, המג"א, משנ"ב ס"ק ג).

ג. הזכרת על הניסים בברכת המזון: כאשר חל ליל פורים במוצאי שבת ובסעודה שלישית, אכל כזית לחם לאחר שחשך היום ונמצא שאכל בליל פורים. אפילו הכי לא יאמר על הניסים בברכת המזון משום שהולכים אחר תחילת הסעודה. וגם שהזכרת על הניסים היא רשות ולא חובה. (משנ"ב סי' קפ"ח ס"ק לג. ועוד).

ד. הבאת המגילה בשבת: אם פורים חל במוצאי שבת אסור לקחת את המגילה בשבת כדי לקרוא בה בצאת השבת, שהרי הוא כמכין משבת לחול. (מו"ק סי' תרצג. ודעת הפרי חדש סי' תרפ"ח ס"ו שאסור לטלטל את המגילה בשבת. ודעת המטה יהודה דנ"ג ע"ד להתיר עיי"ש. וכ"פ מרן החו"ע עמ' קז). ואמנם אם קודם צאת השבת יספיק ללמוד במגילה דבר מה, יכול להביאה בצנעה מבעוד יום לבית הכנסת. משום שהבאת המגילה היא לצורך השבת ולא לצורך יום חול. (שערי תשובה ס"ק א). ובמקום הצורך מותר להביאה (במקום שיש עירוב) אחר שקיעת החמה של יום השבת. וכדאי שיעשה כן על ידי קטן אם אפשר. (יפה ללב סי' תרצג. וכ"פ החו"ע עמ' קז).

ה. קביעת זמן תפילת ערבית מאוחר מהרגיל: מן הראוי שגבאי בתי הכנסת יאחרו את זמן תפילת ערבית לפחות רבע שעה לאחר צאת השבת על מנת לתת שהות לציבור להכין את צרכי התפילה: מגילה, מעות פורים וכו'. וכן על מנת שיוכלו הילדים להתחפש כהרגלם מידי שנה. ובכך לא יעברו על הכנה משבת לחול. (מה גם שטוב ונכון לאחר את זמן קריאת המגילה עד שיגיע זמן רבינו תם אם אין בזה טורח ציבור. וכמ"ש בס' חנן אליהם ובס' ילקוט"י פורים עמ' רע"ט).

ו. הכנת קריאת המגילה בשבת: בעל קורא הצריך לקרוא ולהכין את קריאת המגילה יכול לעשות כן בשבת. ואין לחוש מצד מכין משבת לחול, משום שיש לו תועלת כעת במה שלומד. וגם אין לחוש מצד מוקצה, משום שכתבי הקודש אין בהם מוקצה. וטוב שלא יאמר בפירוש שלומד כעת לצורך הלילה. (לעניין הכנה יש להתיר משום

צורך השבת וכעין מש"כ המג"א סי' שב ס"ק ו עיי"ש. ולעניין הכנה משבת לחול בדיוור ע"י אול"צ ח"ג עמ' קצה ובמקום אחר הארכנו בזה. ולעניין מוקצה נח' בזה האחרונים והובא לעיל וע"ע חו"ע עמ' קז).

ז. הלבשת הילדים בתחפושות בשבת לקראת צאת השבת: אין להלביש את הילדים בתחפושות בשבת, לקראת קריאת המגילה בצאת שבת משום הכנה משבת לחול. ואמנם אם הילדים רוצים כעת להתחפש ונהנים מכך אין בזה איסור הכנה מכיון שהם נהנים כעת מכך. (לא גרע ממה שכתבנו לעניין הבאת המגילה. וע"ע חושקי חמד מגילה דף יד וכו"כ בילקוט"י פורים עמ' תרפ"ז).

ח. ברכת מאורי האש קודם המגילה וסדר התפילה: כאשר חל פורים (של ערי הפרזות) בצאת השבת, יאמרו אחר העמידה חצי קדיש, שובה ה' עד מתי וכו', ויהי נועם וכו', יושב בסתר וכו', עד ואתה קדוש. ולאחר מכן קריאת המגילה וקודם שיקראו את המגילה יברכו ברכת "מאורי האש" על הנר בלבד, כדי שלא יהנו מהאור במוצאי שבת קודם שיברכו על הנר. (כ"כ בספר האשכול ח"ב עמ' כא. האורחות חיים הל' הבלה אות יג - יד. חו"ע עמ' קג. וע"ע בית יוסף סי' רחצ ויש ליישב ואכמ"ל). ואמנם המשתמשים בנורות 'לד' כפי שמצוי ברוב בתי הכנסת ולא בנורות להט אין חובה לברך ברכת מאורי האש קודם המגילה, משום שאי אפשר לברך על נורות לד ברכת מאורי האש על כן אין איסור להנות מהם קודם ברכת מאורי האש. (הארכנו בזה במקום אחר בהגדרה ההלכתית של נורות 'לד' ואכמ"ל. וע"ע שו"ת תפילה למשה סי' טט אות ו. והביאו ג"כ בשו"ת דברי דוד טהרי ח"ב סי' כ אות ו ושם כתבו שעדיף לסדר את הברכה על הכוס בביתו עיי"ש. ומעשים מידי צאת שבת בבתי מדרש רבים שנסארים ללימוד אבות ובנים ולא מברכים ברכת מאורי האש. ואולי בתקנה של חכמים כקריאת מגילה יש להעדיף לברך קודם משום שהדבר נעשה בפרהסיא ושונה מלימוד בעלמא בצאת שבת. ויל"ע ט).

ט. הבדלה אחר קריאת המגילה: לא יאמרו את שאר ההבדלה קודם קריאת המגילה. אלא יאמרו את ההבדלה רק לאחר התפילה, משום שכל כמה שאפשר לאחר את יציאת השבת מאחרים. וישמיטו את ברכת מאורי האש אם ברכו אותה כבר קודם קריאת המגילה. (רמ"א סי' תרצ"ג ס"א בהגה. משנ"ב ס"ק ג).

י. ברכת מאורי האש לנשים: מי שבירך או שמע ברכת מאורי האש בבית הכנסת קודם קריאת המגילה, וכשמגיע לביתו עושה הבדלה לבני ביתו, הנכון הוא שהנשים יברכו בעצמם את ברכת מאורי האש והבעל או המבדיל לא יענה אמן על ברכתם באמצע ההבדלה. ואם אינן יודעות לברך יברך בעצמו להוציאן ידי חובה. (שו"ע סי' רע"ג ס"ד. וכ"כ החו"ע עמ' סז. ובשו"ת יביע אומר ח"ד סי' כד).

מצוות מתנות לאביונים

א. עיקר המצווה: מצווה לתת לפחות שתי מתנות לשני אביונים, מתנה אחת לכל אביון. ויוצאים ידי חובה בין

השנה מקיימים את מצוות זכר למחצית השקל בהידור עם ג' מטבעות כסף טהור (999) המוקנות לכל תורם עבור עמלי התורה חיכוי הרבים!

כמו כן ניתן להעביר את כספי מתנות לאביונים שיחולקו בו ביום לעניים! שמות התורמים יוזכרו ע"י הרה"ר של איראן בקבר מרדכי ואסתר בשושן ביום תענית אסתר.

חיגו: *4574 או דרך עמדות נדרים פלוס.

הנותן. ויש שרצו לתלות דין זה בטעם משלוח מנות, דלטעם התרה"ד שיהיה לו צרכי סעודת פורים, הדבר תלוי במקבל. ולטעם הרב מנות הלוי שהוא להראות אהבה ואחוה אזלי בתר הנותן. וכ"כ בס' מועדים וזמנים ח"ב ס"ס נח. ובשו"ת צי"א ח"ח סי' יד אות ה. ולענ"ד אין מח' כלל בין הטעמים, דלכ"ע הטעם הוא אהבה ואחוה ורק תיקנו כן על צרכי סעודה. ויש בזה עוד אריכות. ואכמ"ל. וע"ע מש"כ החזו"ע עמ' (קכט).

יח. אם צריך שתי מנות בכלים נפרדים: לכתחילה יש לשלוח את שתי המנות בבת אחת, ולא בזה אחר זה.

ודעת הבא"ח שיש לשלוח שתי מנות כל מנה כלי נפרד, ואם שלח בכלי אחד חשוב כמנה אחת. אומנם להלכה אין זה מעכב ויוצא יד"ח שתי מנות אף בכלי אחד. (בא"ח שם, ושו"ת תורה לשמה סי' קפט. ועי' מש"כ הרב חזו"ע עמ' קלב שלא כדבריו. וכ"כ הרב שבט הלוי ח"ג סי' צו, אות ד').

יט. משלוח מנות במיני מתיקה קטנים: השולח מיני מתיקה קטנים, כגון סוכריות וכיו"ב, בכלי אחד, אף שכל דבר בפני עצמו לא נקרא כ'מתנה חשובה' לענין משלוח מנות, מכל מקום הכלי מצרפן

לנתינה חשובה ויוצא בזה ידי חובה. (שו"ת התעוררות תשובה ח"א ס' קכו. חזו"ע עמ' קלב. ילקוט"י עמ' תשכ"ג).

כ. משלוח מנות לקטן: השולח מנות לקטן לא יצא ידי חובתו, ויש לו לחזור ולשלוח מנות לגדול. (שו"ת שאילת יעב"ץ ח"א סי' קכ. מועד לכל חי סי' לא אות פ"ו. בא"ח שם. חזו"ע עמ' קמה).

כג. חיוב האשה במצוות אלו: האשה חייבת ג"כ במשלוח מנות ומתנות לאביונים. (רמ"א ס"ד, בן איש חי שנה ראשונה פרשת תצוה, מ"ב ס"ק כה, חזו"ע עמ' קמ, וכ' הבא"ח-ופה עירינו בגדא"ד שקורין המגילה גם בט"ו בלא ברכה משום ספק מוקפת חומה צריך לקיים ביום ט"ו סעודה ומשלוח מנות ומתנות לאביונים, אחד אנשים ואחד נשים, ורק אין מרבין בהם כמו יום י"ד). ואשה אינה יוצאת במשלוח מנות של בעלה אלא אם כן נותן במיוחד בשבילה. (רמ"א תרצה ס"ד ובאחרונים שם).

דיני סעודת פורים

כד. סעודת פורים ואכילת פת: מצוה להרבות בסעודת פורים, ויוצאים ידי חובה בסעודה אחת, (רמ"א סי' תרצה ס"א) ויתקן סעודה נאה כפי אשר תמצא ידו (רמב"ם הל' מגילה פ"ב ה"ט). ויש להדר אחר בשר בהמה שיש אומרים שלא יוצא ידי חובה בבשר עוף ודגים (עי' לקט ישר עמ' קנו. וע"ע חזו"ע פורים עמ' קעח). ולכתחלה יש לאכול פת, ואם לא אכל פת יש אומרים שלא יצא ידי חובה, (ראה ברכ"י סי' תרצה ובס' מור וקציעה) ולהלכה יצא ידי חובה.

כה. זמנה: טוב ונכון לקיים את סעודת הפורים בשעות הבוקר קודם זמן המנחה, ולפי הסוד יש מעלה אחר תפילת שחרית מיד. ומכל מקום זמנה כל היום. ויש אומרים שיש לסעוד אחר מנחה משום שטרוד בבוקר במצוות היום ולא ישמח כראוי וכן המנהג הרווח אצל האשכנזים. (עיין להרב כה"ח סי' תרצה ס"ק כג מש"כ בזה).

כו. לימוד תורה קודם הסעודה: ראוי ללמוד קודם הסעודה שעה אחת או בתוך הסעודה, והסמיכוהו על הכתוב 'ליהודים היתה אורה ושמחה' אורה זו תורה ואח"כ שמחה (רמ"א שם ס"ב, ועי' מש"כ הגר"ח פ בספר מל"ח סי' לא אות צג). ומה טוב להתחיל ללמוד ההלכות הראשונות של פסח בסעודת הפורים, לסמוך גאולה לגאולה. (עי' חזו"ע שם עמ' קפא).

כז. שמחה וסעודה בליל פורים: אם סעד בליל פורים לא יצא ידי חובה שיעקר החיוב הוא ביום. ומכל מקום טוב לשמוח גם בליל פורים ויעשה סעודה קצת (רמ"א שם).

כח. שכרות ודין הנשים: חייב איניש לבסומי בפוריא, וכיצד יעשה? שותה יין עד שישתכר ויירדם בשכרותו, (רמב"ם שם ועי' ברמ"א שם) והנשים אינם צריכות לשתות יין כי אם מעט, שגנאי הוא לאשה לשתות יין רב (כדאייתא בכתובות סה. ועיי"ש בלשון המאירי).

כט. ועל הניסים: מזכירין על הניסים בברכת המזון בברכת הארץ (ש"ע סי' תרצה ס"ג). ואם שכח ונזכר אחר שחתם ברוך אתה ה' (על הארץ ועל המזון) יצא ואינו צריך לחזור. ויאמר ב"הרחמן" הרחמן הוא יעשה לנו ניסים ונפלאות, כמו שעשה לאבותינו בימים ההם בזמן הזה, בימי מרדכי ואסתר וכו'. וגם אם האריך בסעודת פורים עד הלילה יאמר על הניסים. אך אם התפלל ערבית באמצע סעודתו לא יאמר כבר על הניסים בברכת המזון. (עיי"ש במש"ב סקט"ז, וע"ע חזו"ע עמ' קפב).

צהלכות קריאת המגילה:

ל. חובת קריאת מגילה: חייב אדם לקרוא המגילה בלילה ולחזור ולשנותה ביום, וקריאת מגילה של לילה זמנה כל הלילה עד עלות השחר. (גמ' מגילה דף ד. ובמג"א סי' תרפז סק"א).

לא. החייבים בקריאת מגילה: הכל חייבים בקריאת המגילה אנשים ונשים, והטעם שנשים חייבות בקריאת המגילה, מפני שאף הם היו באותו הנס. ואע"פ שיצא האיש ידי חובתו בקריאת המגילה בבית הכנסת, יכול לחזור ולקראה בביתו להוציא את הנשים ידי חובתן. ואין הנשים צריכות לבא לבית הכנסת לשומעה ברוב עם. (ש"ע סי' תרפט ס"א. חזו"ע שם עמ' נא).

לג. אכילה קודם קריאת המגילה: אסור לאכול קודם קריאת המגילה, ואין חילוק בזה בין קריאת המגילה של לילה לקריאת המגילה של יום. (שו"ע סי' תרצב סעי' ד' ומשנ"ב שם). ולכן יזהרו הנשים שלא לאכול ביום הפורים עד שישמעו קריאת המגילה. ומכל מקום מותר לטעום פירות קודם קריאתה, וכן פחות מכביצה פת או עוגה, ולשתות תה או קפה. ובפרט היושבים בתענית וקשה עליהם להמתין. והמחמיר שלא לטעום כלום תע"ב. ואמנם אם ביקש מאדם אחר שיזכירהו לקריאת המגילה בציבור מותר באכילה. (חזו"ע פורים עמ' צה. ילקוט"י עמ' תקנו).

הנהגת האבל ביום פורים

לה. מצוות היום: אבל חייב בכל מצוות הפורים, במשלוח מנות, מתנות לאביונים, וסעודת פורים, וטוב שהאבל לא ירבה במשלוח מנות וישלח מתנה אחת לצאת ידי חובת המצווה. ואף ששולח טוב שישלח מנות של בשר ודגים, ולא תפנוקי מעדנים, ומיני מתיקה. (מטה משה סי' תתריז. אשרי האיש עמ' שי. ובשו"ת מגידות סי' נח, כתב שלא ירבה).

לו. משלוח מנות לאבל: למנהג האשכנזים אין שולחים מנות לאבל כל י"ב חודש על אב ואם, ותוך שלושים לשאר קרובים. ומנהג בני ספרד לשלוח לאבל מנות ועדיף לשלוח דברי מאכל ולא תפנוקים ומיני מתיקה. ויש מעדות

בנתינת מעות, בין בתבשיל ובין בדבר מאכל אחר. אך אינו יוצא ידי חובה בנתינת כלים, סדינים וכד'. (שו"ע סי' תרצ"ד, ס"א, חזו"ע עמ' קסה. ומש"כ לפחות כן לשון הרמב"ם הטור והש"ע, ומשמע שיש מצווה להרבות).

ב. שיעור מתנות לאביונים: נאמרו כמה שיטות בפוסקים מהו השיעור ל"מתנות לאביונים, י"א כשיעור סעודה, שאם נותן דבר מאכל יתן שיעור של ג' ביצים (כגון, לחם וכד' במשקל 162 גרם), ואם נותן כסף יתן שיעור שיכול לקנות עמו לחם בשיעור הנזכר. (בערך 5 שקלים), וי"א שיש ליתן לעני מתנה חשובה שישמח לקבלה, ואם מדובר בעני שלא רגיל לקבל א"כ צריך ליתן שיעור גדול שישמח אותו (תשובות והנהגות ח"ג סימן רלב). וי"א שיש ליתן לעני מתנה שלא יבוש לקבלה. (כ"כ אשרי האיש עמ' שח). ולפ"ז השיעור משתנה באדם המקבל. ולהלכה מעיקר הדין יוצא ידי חובה בנתינת פרוטה. ומ"מ ירא שמים יתן כשיעור סעודה לפחות לב' אביונים שהוא מחויב. (כן מסיק החזו"ע שם, וע"ע ילקוט"י פורים עמ' תר"י).

ג. מיהו אביון: הגדרת אביון היא אדם שאין לו צרכיו ההכרחיים לבני ביתו (כ"כ בס' הליכות שלמה עמ' שמ), או אם אין משכורתו החודשית מספיקה להוצאותיו מידי חודש, וכן מי שאינו גומר את החודש על ידי משכורתו, ואין לו כסף בצד שיוכל להסתדר עמו שנה שלימה. (הגר"ש"א אשרי האיש עמ' שו). או שהכנסתו אינה מספקת למחיתו מחמת שצריך להחזיר חובות, ואין לו כסף בתוכניות חסכון וכדונה (אור"צ ח"ד פנ"ח ס"ב עמ' שלח) ויש שנקטו שהגדרת אביון הוא הנצרך לפשוט ידו מרוב דוחקו, וסברא ראשונה עיקר. (עי' תשובות והנהגות שם, וכן ח"ב סי' שנב, ועי' ילקוט"י שם עמ' תרט"ו, מה שהשיג לנכון ע"ד). ויכול לתת אף לאדם הסמוך על שולחן אביו (כן דעת הרב החזו"ע עמ' קסז. ודלא כהרב שלמי מועד עמ' רעח).

ד. נתינתם קודם פורים: אין ליתן מתנות לאביונים קודם פורים שמא יאכלו את המתנה קודם יום הפורים, ומ"מ נוהגים ליתן אף קודם פורים, וסומכים על כך שביום פורים נותנים שוב מתנות לאביונים. (מג"א סק"א, ובמחה"ש שם).

ה. זמן נתינתם בפורים: זמן נתינת המתנות לאביונים, אחר קריאת המגילה ביום, והוא גם ע"פ הסוד (שעה"כ קט' ע"ג, חזו"ע עמ' קסט). וי"א שיש לתת קודם קריאת המגילה ביום (כ"כ המג"א סק"ב, משנ"ב סק"ד). וי"א קודם התפילה. (יסוד ושורש העבודה עמ' רסח).

ו. טעם נתינת מתנה אחת לב' אנשים ואילו במשלוח מנות ב' מתנות לאיש אחד: הר"ן (מגילה דף ו. כתב, דמשלוח מנות לעשירים נתקן, ועל כן יש ליתן ב' מנות. אך מתנות לאביונים נתקן לעניים, ועל כן די במתנה אחת לכל אחד, שהיא נחשבת בעיניהם כדבר גדול ע"כ. (וכ"כ א"ר אות ו'. ובגדי ישע. וע"ע מש"כ המ"א שם, דהטעם דבעניים הקפידו ליתן לב' עניים דמצוה לחלק, משא"כ בעשירי דדי כשנותן לאחד).

ז. מצווה להרבות במתנות לאביונים מלהרבות בסעודתו, ובמשלוח המנות: כתבו הפוסקים, שמוטב להרבות במתנות לאביונים, מלהרבות בסעודתו ובשלוח מנות לרעיו, שאין שמחה גדולה ומפוארה אלא לשמח לב עניים יתומים ואלמנות, ודומה לשכינה שנאמר להחיות רוח שפלים ולהשיב לב נדכאים [רמב"ם]. (משנ"ב שם, וכ"כ א"ר או ו'. ובגדי ישע ח"א כלל קנ"ה או כ"ט. קיצור ש"ע סי' קמ"ב או א').

ח. הטעם שאין מברכין על מתנות לאביונים: מה שאין

מברכין על משלוח מנות ומתנות לאביונים כמו שמברכין על מקרא מגילה, כתב הרשב"א (ח"א סי' יח), מפני שאפשר שלא יקבלו. (והובא גם בכה"ח אות ד').

ט. אמירת לשם יחוד קודם המצווה: נוהגים לומר לשם יחוד קודם נתינת מתנות לאביונים, בזה הנוסח: לשם יחוד קבה"ו וכו' הריני בא לקיים מצוות מתנות לאביונים שתיקנו מרדכי ואסתר, ליתן ביום זה שתי מתנות לשני עניים, לתקן את שורש מצווה זו במקום עליון, ויהי נועם וכו' וכן יאמר קודם משלוח מנות וקודם הסעודה של היום. (כה"ח שם).

י. חובת עני במתנות לאביונים: אף עני המתפרנס מן הצדקה צריך ליתן מתנות לאביונים. (ב"ח, וכ"כ הט"ז ס"א, ברכ"י אות ב', ודלא כהפ"ח).

יא. נתינת מתנות ממעות מעשר: אין ליתן מתנות לאביונים ממעות מעשר כספים, ומכל מקום אחר שקיים כדת מצוות מתנות לאביונים, יכול להוסיף ולתת לעניים אחרים ממעות מעשר כספים. ומי שהשעה דחוקה לו, ואינו יכול ליתן מתנות לאביונים כי אם מדמי המעשר, יכול ליתן בתנאי שהתחיל ליתן מעשרות ללא התחייבות, ואמר בלי נדר. (מהרי"ל בתשובה סי' נו. וכ"כ המג"א תרצד ס"א, ועולת שבת. ועי' חזו"ע עמ' קע).

יב. אכילה לפני מתנות לאביונים ומשלוח מנות: טוב להימנע מלקבוע סעודת פורים קודם שקיים את מצוות היום משלוח מנות ומתנות לאביונים, אלא יקבע סעודתו לאחר מכן. (לקט יושר הל' פורים בשם תורה"ד, שו"ת ציץ אליעזר חלק טו סימן לב, טו, והביא שכ"כ מרן הגר"ע זצ"ל בקול סיני, וכיוון בזה לדברי הלקט יושר. ומעיקר הדין אין מחויב בזה משום דגם סעודת פורים היא מצווה).

יג. איש ואישה עניים: י"א שאיש ואשתו עניים נחשבים שני עניים, ויוצאים בהם ידי חובת המצווה, וי"א שנחשבים כעני אחד ולא כשני עניים. ולהלכה נחשבים הם כשני עניים ויוצאים בהם ידי חובה. (דעת שו"ת בנין עולם סי' לו, שהיו כשני עניים. ומאידך כ' הערוה"ש ס"ב ושו"ת התעוררות תשובה ח"ג סי' מז, שחשיבי כאחד. ועי' לחזו"ע עמ' קסז, דמסיק שחשיבי כשני עניים).

יד. נתינת מתנות בצ"ק אף שהבנק סגור כעת: גם הנותן צ"ק לעני למוטב בלבד, והבנק סגור כך שאינו יכול להמיר את הצ"ק במזומן כעת, אפילו הכי יוצאים בזה ידי מתנות לאביונים. (אם כתב למוטב בלבד, עי' ליד"נ הגאון רבי בנימין חותה שליט"א בספר כי בא מועד פורים עמ' פט, שהביא מכתב מהגר"ע זצ"ל. ולענין צ"ק רגיל כ"כ הל"ש עמ' שמב, והגר"ש אלישיב באשרי האיש ש"ה). ויש שהוסיפו דאף שאין כעת כיסוי לצ"ק מועיל נתינתו כמתנה. (משנה הלכות ח"ו סי' קכב, וכן לטעם הל"ש שם יועיל, שהרי יכול לקבל מבוקשו תמורת שימשכן הצ"ק).

טו. נתינת מתנות לאביונים לעני קטן: יוצאים ידי חובת מתנות לאביונים באביון שהוא קטן. (כ"כ הרב מועד לכל חי סי' לא, והבא"ח פ' תצווה סט"ז, ובחזו"ע עמ' קסח, וילקוט"י פורים עמ' תרכ"ט, דמועיל נתינה לקטן, משום שמשמחו. ובספר אגורה באהלך ד"כ ע"ג כתב, לא יוצאים משום שאין בו דעת להיות תאב לממון וכד').

מצוות משלוח מנות

טז. עיקר החיוב: חייב אדם לשלוח לחבירו ביום פורים שתי מנות, דהיינו שני מיני אוכלין, ועיקר המצווה שיהיו שתי מנות לאיש אחד (גמ' מגילה דף ז, שו"ע סי' תרצה ס"ג).

יז. משלוח מנות כפי ערך הנותן: ראוי להיזהר במצוות משלוח מנות, שיהיו המנות יקרות וחשובות לפי ערך הנותן, כדי להראות חיבה ורעות למקבל. ואם המקבל הינו עשיר עדיף שייתן לפי ערך העשיר. ואין זה אלא חומר בעלמא. (הארכתי בזה בתשובה להוכיח דאזלי בתר

השי"ת, על כל דבר הן על בני חיי ומזוני והן על שאר דברים וכו', וכעין יום הכיפורים שהוא יום תפילה, כך פורים הוא יום עת רצון גדול מאד, וכל העולמות העליונים הם בשמחה וברצון, וכמו שאמרו רבותינו כל מי שהוא פושט ידו ליטול נותנים לו, ואין מדקדקין במעות פורים והן כשהאדם מלא עוונות ופגמים וכדומה, וכשהוא מתפלל ורוצה שימלאו את בקשתו, בודקים אחריו אם הוא ראוי אם לאו, ויתכן שלא ימלאו את משאלותיו. אך ביום הקדוש של פורים אין בודקין אחריו אלא כל הפושט יד ומבקש בלב שלם נותנים לו.

פורים הוא אחד מחמישה ימים בהם יש ענין להשכים להתפלל: יום הפורים הקדוש, הוא אחד מחמישה ימים שמשכימים לתפלה, ודורשי רשומות נתנו בזה סימן, וישכם אברהם בבוקר - אברה"ם סופי תיבות - הושענא רבא, ט' באב, יום כיפור, ראש השנה, פורים, ועל כן יתאמץ להשכים והתפלל עם הנץ החמה. (עי' להגר"ח פלאגי' במועד לכל חי סי' לא אות ס, שהביא בשם ספר נוהג כצאן יוסף וז"ל בשרית הולכים לביהכ"ס קצת קודם אור היום, כדי שיסיימו תהלים של אותו יום עם הנץ החמה ויתפללו).

יום הפורים מסוגל לתשובה: שמעתי בשם הרב ר' יוסף דוד בן לאותו צדיק הרה"ק ר' הערש לייב מאליק, שפעם אחת אמר בפורים להרה"ק מאפטא זי"ע, הושיעה אדוני היום לתשובה שלימה, כי ביום הזה כל הפושט יד נותנים לו. נענה לו הרה"ק מאפטא בראשו כמסכים לדבריו. (אילה שלוחה מועדים ד"ה שמעתי דף קל"ג)

לבקש מהקב"ה על טהרת הלב: לפי"ז פורים הוא הזמן לבטל השקר מלבו ולשוב אל ה' ולנקודת האמת, דכח עמלק איש בער הוא בשקריו וכזביו, וע"י האמת לאמיתה יזכו להגאולה האמיתית, וכמ"ש הרה"ק ר' מקאריץ זי"ע ומהור"ם מפשעוורסק זי"ע, ויצעק ויבכה להשי"ת וטהר לבנו לעבדך באמת בתורה הקדושה לשמה, לבא אל האמת בדעת תורה". (שפע חיים מצאנו רעד"ר תצוה תש"ג)

בקריאת המגילה נזדככו כל העולמות: מה מאוד יתלהב האדם כשיעלה במחשבתו שמכל דיבור ודיבור שמח הבורא בו ונברא מלאך, מה מאוד יתלהב האדם כי כן הוא בדברי קדושה, והשי"ת שמח בקריאת מגילה של בני ישראל, ונזדככו כל העולמות וכל הנשמות, ובכל דיבור ודיבור עושין נחת רוח להבורא, ויוצר ועושה הכל. ומקויים מה שאמר הכתוב ישמח ה' במעשיו, בן חכם ישמח אב זה הקב"ה. והאל יתן בלבנו לעבדו בלבב שלם, ולשמור מצותיו וישמח ויעלוז האל בנו, כמשה"ה ישמח ה' במעשיו, ויקויים בנו שוש אשיש בה' וישמח האל אותנו בשמחתו, כמ"ש ליהודים היתה אורה ושמחה וששון ויקר אמן סלה. (קדושת לוי סוף קרושה ראשונה).

ביום הפורים יכולים להתקיים כל משאלות לבו: בשם הה"ק החידושי הרי"ם זי"ע מובא שבפורים יוכל האדם לפעול כל משאלות לבו, ועל כן תיקנו שהאדם ישתה וישתכר ויסיח דעת מהתפילה, ומכל מקום יש לקיים מצוות רבותינו לשתות יין כדת כמו שציוונו. (שיח שרפי קודש פורים אות ו).

הספרדים שנהגו להימנע מלשלוח, ולפי מה שיתבאר להלן, בפורים אין נוהגת אבלות ועל כן יכול לשלוח מנות לאבל. ואם נולד בן זכר באותה המשפחה (ואף אם נולד קודם האבחות אלא שהברית הייתה אחר הקבורה) נתרפאה המשפחה ומותרים בשאילת שלום ומשלוח מנות. (מנהג בני אשכנז הובא ברמ"א ס"ו. ולבני ספרד עי' חזו"ע פורים עמ' קצג. וילקו"ט עמ' תשע"ט. ועי' מש"כ הרב אור"ח ח"ד פס"א ה"ג עמ' שמו עפ"ד הרב בא"ח ש"ב פ' תצוה אות ית, שאין לשלוח לאבל כלל מנות, ויל"ע דהרי לדעת הש"ע אין נוהגת אבלות פורים כשבת היו וכמו שכתב בהלכה קודם עיי"ש, ובשבת הרי אבל מותר בשאילת שלום, וא"כ מותר גם במשלוח מנות שהרי משלוח מנות כשאלת שלום, וכדאייתא במג"א סי' תרצו ס"ק יב. ויל"ע ושו"ר שכ"כ מרן החזו"ע אבלות ח"ב עמ' רנב ושמתני ב"ה. ועוד י"ל דאם ימנעו מלתת לאבל משלוח מנות היו כאבלות דפרהסיא. ונתחדש לי בס"ד דאם נולד בן זכר במשפחה מותר לשלוח מנות לאבל וכדין שאלת שלום, וע"ע ש"ע י"ד סי' שצד ס"ד, וחזו"ע עמ' רמו).

לו. אבל בכלי שיר ביום פורים: לדעת רבים מן הפוסקים אבל תוך י"ב חודש על אביו ואמו, או אבל על שאר קרובים בתוך שלושים, מותר בשמיעת כלי שיר בפורים לכתחילה, משום שהאבל חייב בשמחה ובמשתה עד דלא ידע, וכל שמחה בכלל. ובפרט אם חוגג עם שאר בני ביתו, והם רגילים מידי שנה לשמוח לקול כלי שיר כמנהג ישראל, ואם ימנע היו אבלות בפרהסיא שאסורה בפורים. ועל כן יכול האבל לשמוע כלי שיר, ולשמוח כדת היום.

ואם רוצה ללכת למסיבת פורים הנערכת מחוץ לביתו בכלי שיר, יש להקל לכתחילה אף בזה, משום שהאבל מצווה בשמחה כשאר כל אדם. ומכל מקום נראה דבמקרה שהאשה אבילה ל"ע, אין כל חשש להביא כלי שיר לנגן ביום פורים, ואף האשה יכולה ליהנות משמחה זו. וכמו כן אם האבל רגיל ללכת מידי שנה למסיבת פורים הנערכת בקרב חבריו ובני משפחתו, ואם ימנע מלהגיע יהיה ניכר חסרונו, נראה דבזה לכו"ע יש להתיר, דהוי אבלות דפרהסיא.

(הארכתי בזה בתשובה להוכיח מרביתנו הפוסקים שמפיהם אנו חיים, שהאבל מותר בשמיעת כלי שיר בפורים. וכן פסק הגרי"ש אלישיב זצ"ל בספר אשרי האיש (מועדים עמ' ש"ח). והוסיף, שאם משפחות שני אחים רגילים מדי שנה לסעוד יחדיו את סעודת פורים בשעת אבלות שלהם מותר להם לסעוד יחד כמנהגם וכן מותר לאבל להזמין אורחים שהוא רגיל להזמין תמיד וכן יכול ללכת לאכול אפילו במקום שיש כמה אורחים וכפי שהוא רגיל ללכת תמיד (וכ"ה בס' הליכות והנהגות עמ' 29). וככת עוד, שחבור ישיבה תוך י"ב חודש יכול להשתתף במסיבת פורים הנערכת בישיבה אף עם תומרות. (וע"ע מש"כ באשרי האיש אבלות עמ' ש"ח שיש למנע קצת בשירה, ויל"ע מה שנהיבאו בשמו במקורות הל"ל). וכן נראה מדברי שו"ת שבט הקהתי (ח"ג י"ד סימן רצב), ומשמע מדברי שכל דברי שמחה היתרו. ואף בכלי שיר, דיש על האבל מצווה וחובה לשמוח כדבניו וכל מיני שמחה בכלל. וע"ע למה שכתב מ"ר הראש"ל שליט"א בספרו שו"ת הראשון לציון (ח"ב סימן י"ז עמ' נ"ח), דמותר לנגן ביום פורים בכלי שיר, דהוא יום משתה ושמחה, ודחה בכך את טענת האור"ח שאין לשמוע כלי שיר ביום פורים, והוכיח שם דלא כדבריהם יעו"ש. וכן העלה להלכה בספר דברי סופרים (בקיצור, פמ"א סוף פ"א עמ' תקט"ו, והרחיב עוד בעמ' תצח"ה הערה י"ג). וכ"כ להלכה בספר ימי משתה ומשתה (פס"ט עמ' שסד), ע"פ דברי הרב נמוקי אור"ח, שמותר לאבל לשמוע כלי נגינה ביום פורים, תוך י"ב חודש על אביו או אימו. וכן כתב להלכה בספר זכרון יצחק (עמ' קצו). וע"ע בספר חמדת משה (עמ' פו), שכתב שם הגר"א טופיק שליט"א, שאבל תוך י"ב חודש על אביו ואמו, מותר לילך לסעודת פורים, גם כשיש שם כלי נגינה, דשמחה שלו היא, וה"ה לשה"מ סוכות, ומסתתרת בית השואבה. וכ"פ בספר חיים וחסד (עמ' רס"ד, ובעמ' ש"י). וכן הראוני לפסוק בספר מועד לכל חי (לרא"ב ביונו) שאבל מותר לסעוד בסעודת פורים אף שמנגנים בה בכלי שיר, וצ"ע שם לספר יקרא דחיי שהתיר כן. ואינו נחת ידי לעיין בו. ועי' מש"כ מרן החזו"ע פורים עמ' קפ, ועמ' קצ"ד, וע"ע מש"כ החזו"ע (אבלות ח"ב עמ' שסד). והארכנו בזה בתשובה והסכים עימנו מ"ר הראש"ל שליט"א ואמר לי שניתן להקל בזה לכתחילה, ומרן אביו זיע"א החמיר בזה מידי. ומש"כ בד"ץ אם האשה אבילה הוא ע"פ דברי חיד"א בחיים שאל וכן הביאו בחזו"ע אבלות (ח"ג עמ' שס"ה).

סגולות נפלאות ליוצי הפורים הקדושים

לח. התפילה העצום בפורים שכל הפושט יד ליטול נותנים לו: מקובל מפי תלמידי הבעש"ט הק', כי סגולה בפורים להשכים בבוקר ולהרבות בתפילה ובבקשה לפני

לקבלת הלכה יומית
המשודרת מידי בוקר בדין קול ברמה
מאת הרב שליט"א סרקו את הברקוד:

בית המדרש הספרדי להלכה: נתיבות | ירושלים

לשאלות בכל נושא בהלכה 24 שעות ביממה * 4574

beithamidrashm@gmail.com

להזמנת הרב לשיעורים ברחבי הארץ
חייגו: 054-841-7033

